

تئاتر گیلان

پس از انقلاب اسلامی
(۱۳۵۹ - ۱۳۸۹)

علی رضا پارسی

سرشناسنامه: پارسی، علی‌رضا ۱۳۳۸ -
 عنوان و پدیدآور: تئاتر گیلان پس از انقلاب اسلامی (۱۳۸۹ - ۱۳۵۹) / علی‌رضا پارسی.
 مشخصات نشر: رشت، فرهنگ‌ایلیا، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۴۶۸ ص: مصور.
 شابک: ۱ - ۴۶۰ - ۱۹۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸
 موضوع: نمایش -- ایران -- گیلان -- تاریخ
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ پ ۲ ۹ گ / PN ۳۹۵۵
 رده‌بندی دیویی: ۷۹۲/۰۱۵۰۹۵۵۳۳
 شماره کتاب‌خانه ملی: ۳۱۵۰۹۴۶

فرهنگ ایلیا

• تئاتر گیلان پس از انقلاب اسلامی (۱۳۸۹ - ۱۳۵۹)	
• به‌کوشش: علی‌رضا پارسی	• ویراستار: محمد...
• چاپ نخست: ۱۳۹۵	• شمارگان: هزار نسخه
• صفحه‌آرایی: وحید باقری	• حروفچینی و آماده‌سازی: کارگاه نشر فرهنگ‌ایلیا
• همه‌ی حقوق این کتاب برای حوزه هنری گیلان محفوظ است.	
• شابک: ۱ - ۴۶۰ - ۱۹۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸	
• نشر فرهنگ‌ایلیا: رشت، خ آزادگان، جنب دبیرستان بهشتی، خ صفایی، خ حاتم، شماره ۴۹	
• تلفن: ۰۱۳ - ۳۳۳۴۴۷۳۳ ۳۳۳۴۴۷۳۳ - ۰۱۳	
• دورنگار: ۳۳۳۳۱۸۲۸ - ۰۱۳	
Email: nashreilia@yahoo.com	www.farhangeilia.ir

فهرست مطالب

۹	یادداشت حوزه هنری گیلان
۱۱	مقدمه دکتر رحمت امینی
۱۵	پیش‌گفتار
۱۷	نگاهی به پیدایش تئاتر در ایران
۲۳	جستاری پیروامون تئاتر عصر انقلاب اسلامی
۲۷	گیلان قافله سالار تئاتر ایران
۴۳	وقایع نگاری تاریخ تئاتر گیلان (۱۳۸۹ - ۱۳۵۹)
۴۹	کتاب‌شناسی تئاتر گیلان (۱۳۸۹ - ۱۳۷۹)
۵۵	معرفی گروه‌های فعال تئاتر گیلان
۷۷	مروری بر جشنواره‌های تئاتر در گیلان (۱۳۵۹ - ۱۳۸۹)
۱۵۱	تالارهای نمایش تئاتر در گیلان
۱۵۵	یادبود هنرمندان فقید تئاتر گیلان (۱۳۸۹ - ۱۳۵۹)
۱۹۵	نگاهی به تئاتر کودک و نوجوان گیلان
۲۴۹	تصاویر تئاتر کودک و نوجوان گیلان
۲۷۰	نگاهی به تئاتر خیابانی گیلان
۲۸۷	تصاویر تئاتر خیابانی گیلان
۳۰۱	نگاهی به تئاتر دفاع مقدس در گیلان
۳۳۲	تصاویر تئاتر دفاع مقدس در گیلان
۳۶۰	شهیدان هنرمند تئاتر گیلان
۳۷۳	گزیده عکس نمایش‌های اجرا شده در گیلان (۱۳۸۹ - ۱۳۵۹)
۳۹۷	گزیده پوستر نمایش‌های اجرا شده در گیلان (۱۳۸۹ - ۱۳۵۹)
۴۴۱	تصاویر برخی از هنرمندان تئاتر گیلان
۴۳۳	منابع و مأخذ
۴۴۵	نمابه

مقدمه

ثبت و ضبط تاریخ خالیت‌های یک اقلیم، اقدامی بس ضروری و ماندگار است و البته به همین میزان که اهمیت دارد در امری خطا محسوب می‌شود، کاری صعب و دشوار است.

شاید در نگاه اول، به نظر برسد که جمع کردن تعدادی عکس و بروشور و پوستر و سایر منابع مستند تئاتر و البته گپ و گفت با هنرمندان اهل این هنر، چندان دشوار نباشد. اما هنگامی که پژوهشگری قدم به این وادی می‌نهد، مشکلات یک به یک رخ می‌نمایند.

نخست اینکه نه هنرمندان این دیار و نه نهاد های فرهنگی و هنری، به بایگانی کردن و ایجاد آرشیوی دقیق و معتبر، عادت نداشته‌اند!

خاطرم هست که سال‌ها پیش و به هنگام برگزاری دوازدهمین جشنواره‌ی تئاتر فجر مسئولیت وقایع نگاری دوره‌های پیشین جشنواره را برای بولتن روزانه به عهده گرفتم. وقتی به سراغ کتابخانه‌ی تئاتر شهر، انتشارات نمایش و روابط عمومی مرکز هنرهای نمایش رفتم، حتی نتوانستم پوسترهای کامل یازده دوره‌ی قبل را بیابم و اگر برخی هنرمندان شرکت کننده در دوره‌های گذشته، همچون رضا صابری عزیز و زنده‌یاد رضا کرم‌رضایی و... به کمک نمی‌آمدند به دست آورد، پوسترها امکان پذیر نمی‌شد، چه رسد به بیانیه‌های داوری و بولتن‌ها و بروشورها و عکس‌ها و...

اکنون نیز اوضاع چندان فرقی نکرده است، تنها اتفاق مثبت، گسترش فضاهای مجازی و ثبت آسانتر تصاویر و مدارک در دنیای متنوع مجازی و متعلقات آن است. در واقع هنوز هم پژوهش در عرصه‌ی ثبت مستندات و تاریخ تحول هنرها، اقدامی دشوار است.

با تمام سختی‌های مسیر تدوین تاریخ هنر تئاتر، اما حاصل کار برای پژوهشگر و مؤلف از یک سو و مخاطبان هنر تئاتر از سوی دیگر، جذاب و دیدنی خواهد بود. همان هنرمندانی که خاطرات و عکس‌ها و مدارک و اسناد خود را به سختی در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهند و یا نمی‌دهند! وقتی حاصل پژوهش را در قالب یک کتاب ارزنده تورق می‌کنند، ابتدا دنبال نام و نشان خود و تصاویر و

اسنادی از کارهای خود می‌گردند و اگر یافتند، لبخندی از سر رضایت زده و از حضور خود در تاریخ ثبت شده‌ی اقلیم‌شان احساسی خوشایند دارند و اگر بر اثر غفلت پژوهشگر و یا حتی کوتاهی خودشان، نقص و کاستی در اثر ببینند، معترض شده و یا لاقلاً اعتنایی به اثر مذکور نخواهند کرد.

اکنون و در اثر حاضر، «علی‌رضا پارسی» هنرمند پیشکسوت تئاتر گیلان، دست به اقدامی بزرگ و ارزشمند زده است و سیر تحولات تئاتر گیلان را از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۸۹ به مدت سه دهه به رشته‌ی نگارش در آورده است و نام بامسمای «تئاتر گیلان پس از انقلاب اسلامی» را بر آن نهاده است.

این هنرمند و پژوهشگر گرانقدر لطف خود را شامل حال بنده کرده و مفتخرم کرده است تا نگارنده، مقداری بر حاصل تلاش و زحمتش بنگارم.

قطعاً صاحب قلم و افراد شایسته‌ای در گیلان هنرپرور، شهر اکبر رادی بزرگ و بسیاری از بزرگان فرهنگ و هنر هستند که این قلم، بسیار توانمندتر و مسلط‌ترند گرچه، به فرموده‌ی حافظ عریض؛ «قرع‌ی فال به نام ... در راه ...».

بدیهی است که به هر خواهم‌بالا هنگامی که مخاطبان این اثر، مقدمه‌ی آن را بخوانند و نامی نیز از بنده در میان باشد، اما به سه عرض ادب و سیاس از تمامی هنرمندان که نامشان در این کتاب آمده و یا به دلایلی که خود پژوهشگر نیز ... مقدمه‌اش آورده «از قلم افتاده باشد» نگاهی را من باب ثبت در تاریخ به عرض می‌رسانم:

پژوهشگر و مؤلف، اثر را با وقایع نگاری تاریخ تئاتر گیلان آغاز کرده است و در بخش‌های متعدد، به حضور هنرمندان در گستره‌ی زمانی سی ساله پس از انقلاب در گیلان پرداخته است.

وی تلاش کرده است تا با دقت هر چه بیشتر نام و نشان تمام هنرمندان حاضر عرصه‌ی تئاتر را آورده و به نحوی به حضور و تأثیر گذاری آنها در این خطه بپردازد.

معرفی گروه‌های فعال تئاتر گیلان، معرفی سالن‌های تئاتر و معرفی جشنواره‌ی برگزار شده در استان از دیگر بخش‌های مهم این اثر است.

پارسی، در پیش‌گفتار اثر خود متواضعانه، به امکان لغزش‌هایی در تدوین اثر اذعان کرده و خود را بری از خطا ندانسته است. بنابراین، کسانی که این کتاب را ملاحظه و مطالعه می‌کنند، می‌توانند به یاری او آمده و مواردی که احیاناً در کتاب لحاظ نشده است را به وی یادآوری کرده تا در چاپ‌های بعدی، مورد استفاده قرار گیرد.

بنده نیز به نوبه‌ی خود، از این هنرمند و پژوهشگر گرانقدر که با کوشش و سعی فراوان اقدام به گردآوری تاریخ تئاتر گیلان کرده است، تشکر می‌کنم و عمیقاً قدر زحماتش را می‌دانم، زیرا که خود

گهگاهی به وادی پژوهش و تألیف سرک می‌کشم؛ سختی‌های آن را درک می‌کنم. امید دارم هنرمندان و پژوهشگران دیگر استان‌های کشورمان نیز به ثبت و ضبط تاریخ هنر نمایش همت بگمارند، تا آیندگان با مشاهده‌ی فعالیت‌های گذشتگان و پیشکسوتان خود، مسیر رشد و گسترش هنر تئاتر را با چشمانی بازتر و تکیه بر تجربیات ارزشمند هنرمندان سلف، بهتر ببینند تا هر روز شاهد پیشرفت و اعتلای بیشتر هنرهای نمایشی این مرز و بوم باشیم.

در پایان جا دارد از حسن توجه حوزه هنری استان گیلان به امر پژوهش و به ویژه پژوهش تئاتر تقدیر و تشکر کنم و از درگاه خداوند متعال برای دست اندرکاران این حرکت فرهنگی و علمی موفقیت در استوار راه را مسئلت نمایم.

دکتر رحمت امینی

مسئول مرکز هنرهای نمایشی حوزه هنری

پیش‌گفتار

در حالی که چهار دهه از فعالیت‌های نمایشی‌ام می‌گذرد، آرزویم همواره این بود و هست که هر زمان فرصتی دست داد، بتوانم در خصوص هنر و هنرمندان تئاتر گیلان در حد توان گام‌هایی بردارم. از این رو با استعانت از خداوند سبحان و کمک و یاری ارباب و صاحبان افکار بلند و بهره‌گیری از محضر اساتید به تألیف این کتاب همت گماردم.

چند سالی به ده احساس می‌کردم، تلاش‌های بسیاری را که هنرمندان دیارمان به خرج می‌دهند، از نمایش‌نامه‌نویسان، کارگردانان و بازیگران گرفته تا بسیاری از کسان دیگر، متأسفانه در جایی ثبت و ضبط نمی‌شود و اسم آن‌ها و یاد و زحمات بی‌دریغ‌شان به تدریج در حال فراموشی است. نسل جوان نمی‌دانند تئاتر گیلان کجا سر رفته و چه کسانی خون دل خوردند تا چراغ تئاتر گیلان روشن بماند.

اوایل سال ۱۳۹۰ تصمیم گرفتم نرم‌افزار «تدوین» را بخرم. چند ماهی از تلاشم در این راه نگذشته بود که موضوع فعالیت‌م را با جناب آقای پرچم‌مهر «مهندس فرهنگ» حوزه‌ی هنری گیلان در میان گذاشتم، ایشان با جدیت مرا تشویق به این امر مهم کردند و من نیز بیش از پیش با دلگرمی و جدیت تمام به تلاش خود ادامه دادم. در استان گیلان، فرهنگ جمع‌آوری اسناد و مدارک و تدوین کتاب‌های مرجع موضوعی، تا حدود زیادی وجود ندارد و گویی هنرمندان، علاقه‌ی زیادی به ثبت خاطرات و دست‌نوشته‌های خود ندارند. حتی بسیاری از هنرمندان استان برای ثبت تجربه‌هایشان هیچ‌گونه آرشیوی تهیه نکرده‌اند تا در صورت لزوم از آن استفاده کنند. در همین دوره‌ی کار، «تدوین» این کتاب، متوجه شدم که خیلی از هنرمندان تئاتر حتی عکس اجراهایشان را ندارند. و گاهی راموش کرده‌اند که چه نمایشی را بازی یا کارگردانی کرده و به روی صحنه برده‌اند؛ چون به ثبت و آرشیو آن اقدام نکرده بودند، در نتیجه از خاطرشان نیز رفته بود.

بنابراین ثبت اسناد، مدارک، عکس و شناسه‌ی فعالیت‌های هنرمندان تئاتر یکی از انگیزه‌های تدوین این کتاب بود.

یکی از چالش‌هایی که من در آغاز مسیر تدوین این کتاب با آن روبه‌رو شدم، پراکندگی، کمبود و در واقع نبود اسناد کافی بود. خود من که سی سال در اداره‌ی کل فرهنگ و ارشاد اسلامی گیلان شاغل بودم و سال‌ها به عنوان کارشناس تئاتر در زمینه‌های مختلف فعالیت می‌کردم، وقتی به اداره‌ی

فرهنگ و ارشاد اسلامی مراجعه کردم متوجه شدم که متأسفانه بسیاری از اسناد و مدارک از جمله عکس و پوستر مربوط به اجرای نمایش‌ها و بولتن و عکس جشنواره‌های مختلف، از بین رفته و هیچ خبری از آن‌ها نیست و به ندرت عکس‌هایی وجود دارد.

ادارات و نهادهای دیگر از جمله حوزه‌ی هنری، آموزش و پرورش و دیگر مراکز فرهنگی و هنری استان هم همین‌طور بودند. بنابراین وجود آرشیو مدارک و اسناد مربوط به تئاتر استان حائز اهمیت است.

برای تدوین این اثر، از طریق میدانی و پیمایشی به اسناد و مدارک دسترسی پیدا کردم. همین‌جا از فرصت استفاده می‌کنم و از تمام کسانی که ممکن است اسم، آثار و اجراهایشان از قلم افتاده باشد، بپوزش می‌طلبم.

احیاناً بخشی از انتقادات به پژوهشگر یعنی خودم بر می‌گردد. اما بخش دیگر از قلم افتادگی‌ها نیز متوجه بعضی از هنرمندان است که همکاری نکردند و به درخواست‌های مکرر ما توجه‌ای نداشتند و بالاخره یک بخش مهم دیگر، هم ادارات و نهادهای مسئول‌اند که متأسفانه نتوانستند یاریگر خوبی باشند.

امیدوارم با همت مسئولان و کوشش برخی اصحاب عرصه‌ی فرهنگ و هنر، گسترش هنر تئاتر بیش از پیش در گیلان افزون گردد و شاهد آمانی بلند استان‌مان در پهن‌دشت میهن باشیم.

اینک در پیشگاه با عظمت الهی به سپاس و ستایش ائمه‌ها که عنایت او شامل حالم شد و توانستم بار عشق را با همه‌ی عظمتش و با تمامی درد و غم به گیسو تحمل کنم و کتاب «تئاتر گیلان پس از انقلاب اسلامی» را - که تاریخ سی سال تئاتر گیلان را در بر می‌گیرد - روایت کنم و به سرمزل مقصود برسانم.

به‌خوبی می‌دانم که محققان و مطالعه‌کنندگان، در خلال صفحات این کتاب لغزش‌هایی را خواهند دید؛ انتظار دارم که این لغزش‌ها را به این شاگرد بی‌ادعای تئاتر یادآور شوند، چرا که هیچ آفریده‌ای جز پاکان درگاه خداوند از خطا مصون نیستند.

در خاتمه این اثر را به همراه پیشکش می‌کنم که سنگ صبورم بود و هست و خواهد بود؛ به همسرم خورشید که ثریای من است!

والحمد لله اولاً و آخراً

علی‌رضا پارسی